

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО ПОНОВЛЕННЯ У ЛІСОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ДП «ПОПІЛЬНЯНСЬКЕ ЛГ»

На сьогоднішній день, на Поліссі України, при відтворенні лісових ресурсів, виявилися численні проблеми. Вони проявилися у вигляді масового всихання соснових насаджень, що пояснюється, як свідчать дослідження, помилками лісівників при створенні насаджень сосни звичайної у 50-80 роки минулого століття та їх вирощуванні протягом останніх 60-70 років. Крім того, проблема, напевно, ускладнилася завдяки змінам клімату, внаслідок чого відбулося ослаблення соснових насаджень, а це, в свою чергу, призвело до враження їх шкідниками та хворобами. Так чи інакше, переважаючи у лісовому фонді регіону однарусні, одновікові монокультури сосни звичайної виявилися нездатними протистояти наростаючому комплексу стресових факторів антропогенного та природного характеру.

Наші дослідження орієнтовані, головним чином, на комбіноване лісовідновлення, за якого у процес формування змішаних молодняків залучаються створені природою компоненти і досягається належний лісівничий та економічний ефект. Дослідження були проведені у соснових формаціях ДП «Попільнянське ЛГ». Для збору матеріалів лісокультурної діяльності використовувались відомчі матеріали (табл. 1) та польові роботи. Збір польових матеріалів проведено на основі загальноприйнятих методик лісівничо-таксаційних досліджень та методичних підходів з вивчення процесів природного поновлення. Тимчасові пробні площі та облікові ділянки закладалися у найбільш типових частинах таксаційних виділів соснових деревостанів з підростом головних лісотвірних порід (переважно дуба звичайного) та змішаних молодняків на зрубках, на яких проведено лісовідновлення. При обліку природного поновлення застосовувався суцільний перелік усіх екземплярів наявних деревних видів. Для дубового підросту і молодняків віком 10-20 років вимірювалися діаметри і висоти. Встановлювалися також таксаційні характеристики материнських насаджень, в яких обліковувався підріст.

В результаті наших досліджень виявилось, що у сосняках підприємства діагностується криза поліфакторного походження, яка найгостріше проявилася у період масового всихання 2015-2018 рр. Велика частина лісового фонду представлена порушеними і деградованими деревостанами. Станом на початок 2019 р. питома частка зрубаних, критично зріджених і зруйнованих (з невилученим масовим патологічним відпадом) сосняків складала 17-21 % лісового фонду. У більшій частині соснових насаджень імовірним є подальший розвиток дестабілізаційних процесів.

Таблиця 1

Розподіл запасів деревини за панівними породами, загального середнього запасу на 1га, середнього запасу стиглих і перестійних деревостанів та загальна середня зміна запасу за матеріалами лісовпорядкування станом на 01.01.2018р.

Порода	Загальний запас деревини, тис.м ³	Серед. запас деревини на 1 га вкритих лісовою рослинністю земель, м ³	Серед. запас стиглих і перестійних деревостанів на 1 га, м ³	Загальна середня зміна запасу, тис.м ³
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Хвойне	2009,52	306,18	75,92	32
у т.ч.: Сосна	1910,47	306,95	71,45	29,85
Ялина	98,58	291,66	158,58	2,14
Твердолистяне	3260,55	267,16	24,27	43,11
у т.ч.: Дуб звич. високоствовбурний	3087,97	271,52	17,87	40,1
М'ягколистяне	510,05	228,99	108,38	9,81
у т.ч.: Береза	155,52	194,86	80,18	3,17
Вільха	264,56	239,83	108,82	5,19

У підприємстві орієнтовно у третині соснових насаджень старшого віку присутній життєздатний підріст дуба звичайного різної густоти. Закономірно вищий ступінь поширення дубового підросту відзначається на територіях, які здавна знаходяться під лісом, де збереглася насіннева база. Спостерігається пряма залежність росту і стану підросту від повноти материнського деревостану, відстані до насінневих центрів та гігrotопу. Розвинений підлісок обмежує поширення підросту.

У соснових молодняках суборів і сугрудів дуб звичайний природного походження зустрічається більш як на третині площ. Питома частка зрубів, на яких природний дуб звичайний протягом останніх 5-10 років цілеспрямовано вводився у нове покоління соснових насаджень, по підприємству складає 20 %.

У досліджених молодняках кількість підросту дуба звичайного коливається в межах 1000-3700 шт./га. Природний підріст даного виду має ширший діапазон віку порівняно з сосною, його характерною особливістю є концентрація в зонах узлісся.

Тому, одним з шляхів, відновлення лісу на суцільних зрубках після всихання сосни є створення високопродуктивних біологічно стійких змішаних насаджень з введенням дуба звичайного, особливо природного поновлення.

Аналіз показує, що практично без витратно на площі лісовідновлення можна закласти базовий супутній компонент найціннішої породи у вигляді 500-1000 шт./га. вже розвиненого молодого дуба природного насіннєвого походження, ще до створення часткових культур сосни або появи її природного поновлення.

В цілому проведені дослідження незаперечно довели високий лісовідновний потенціал дуба та можливість, доцільність і успішність застосування його природного поновлення в новому поколінні сосняків. На нинішньому етапі, коли повернення дуба в сосняки старшого віку протікає спонтанно і повільно, основним полем діяльності щодо наросування популяції означеної цінної породи є сегмент лісовідновлення.